

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
------------	---

Część pierwsza ŚWIAT I EUROPA

I. GRECJA HELLEŃSKA I HELLENISTYCZNA	17
1. Euergetyzm	18
2. Filantropia	20
3. Asklepiejony	21
4. Jatrejony i waletudinaria	26
II. REPUBLIKA I CESARSTWO RZYMSKIE	29
1. <i>Humanitas</i>	29
2. Świątynie Eskulapa	32
3. Medikatryny i waletudinaria	33
4. Dobroczynność prywatna	35
5. Rozdawnictwo państwowe	36
6. Kolegia rzymskie	40
III. PIERWSZE WIEKI CHRZEŚCIJAŃSTWA	43
1. Chrześcijańskie korzenie miłosierdzia	43
2. Struktura społeczna wspólnot chrześcijańskich	45
3. Miłosierdzie pierwszych chrześcijan	48
4. Diakoni – personel dobroczynny	50
5. Kategorie wspomaganych osób	53
6. Agapy chrześcijańskie	58
IV. CZASY KONSTANTYNA WIELKIEGO	61
1. Zmiana form realizacji miłosierdzia	61
2. Organizacja i zasady działalności charytatywnej	64
3. Beneficjenci miłosierdzia	65
4. Pierwsze hospicja chrześcijańskie – geneza i rozwój	70
5. Bazyliada i inne szpitale chrześcijańskie	72
6. Rozkwit dobroczynności prywatnej	76

V. EREMICI A DOBROCZYNNOŚĆ	79
1. Ucieczka na pustynię	79
2. Ojcowie Kościoła a dobroczynność.....	81
Ojcowie kapadoccy	81
Ojcowie łacińscy.....	84
3. Diakonie.....	87
VI. W OKRESIE WĘDRÓWKI LUDÓW	91
1. Benedyktyni a rozwój medycyny.....	91
2. Klasztory centrami życia i dobroczynności.....	94
VII. DOBROCZYNNOŚĆ W PAŃSTWIE FRANKÓW	99
1. Ubodzy w epoce merowińskiej.....	99
2. Biskupi „ojcami ubogich”	100
3. Ubodzy w epoce karolińskiej	102
4. Karol Wielki a dobroczynność.....	103
5. Matrykuły ubogich	105
6. Pokój Boży.....	106
VIII. NA PRZEŁOMIE TYSIĄCLECI.....	107
1. Wielka jałmużna papieska.....	107
2. <i>Scholae peregrinorum</i>	111
3. Dobroczynność królewska.....	113
4. Szpitale w świecie islamu	114
5. Feudalizm a szpitalnictwo	116
IX. CZAS ZAKONÓW SZPITALNO-RYCERSKICH	119
1. Rycerstwo i rycerskość	119
2. Szpitalnicy św. Jana Jerozolimskiego (joannici)	120
3. Zakon św. Łazarza (lazaryci).....	122
4. Krzyżacy niemieccy.....	123
5. Templariusze.....	124
X. PRZEBUDZENIE EWANGELICZNE I KANONICKIE ZAKONY SZPITALNE.....	127
1. Ubodzy i ich stała obecność	127
2. Spotkanie odrodzonych eremitów z ubogimi.....	128
3. Korzenie zakonów szpitalnych.....	130
4. Kanonicy regularni św. Augustyna (antonianie).....	132
5. Kanonicy Ducha Świętego (duchacy).....	132
6. Trynitarze.....	136
7. Mercedariusze.....	138

8. Bracia mostowi	139
9. Bożogrobcy	140
10. Krzyżacy gwiazdziści	140
XI. KAZNODZIEJSTWO I ZAKONY ŻEBRACZE	143
1. Charytatywne wspólnoty kobiet	143
2. Franciszkanie i dominikanie	145
3. Kryzys ideału ubóstwa	148
4. Kontestacja ubogich	149
5. Tercjarze i dobroczynność	152
6. <i>Montes pietatis</i> – banki dla ubogich	155
7. Nasilenie dzieł miłosierdzia	155
XII. OPIEKA SPOŁECZNA W KOMUNACH MIEJSKICH	157
1. Aktywizacja laikatu	157
2. Opieka ze strony cechów	158
3. Stowarzyszenia narodowe	159
4. Bractwa	160
XIII. WALKA Z CHOROBAMI ZAKAŻNYMI	165
1. Leprozoria	165
2. Lazarety	171
3. Średniowieczne choroby zakaźne a rozwój medycyny	176
XIV. UBOGI W MENTALNOŚCI LUDZI ŚREDNIOWIECZA	181
1. Nobilitacja <i>pauperes</i>	181
2. Jałmużna i jałmużnictwo	183
3. Szpital przytułkiem	187
4. Lekarz szpitalny wyjątkiem	191
XV. NOWA POLITYKA SPOŁECZNA W DOBIE RENESANSU	195
1. Szpitale renesansowe – nieludzkość humanizmu	195
2. Rewizja średniowiecznego modelu dobroczynności	198
3. Dyskurs „między miłosierdziem a represją”	199
4. Reformy dobroczynności – opieka municypalna?	204
XVI. OPIEKA SPOŁECZNA W TRYDENCKIEJ REFORMIE KOŚCIOŁA	211
1. Nowe zakony i kongregacje charytatywne	211
2. Bractwo Bożej Miłości i teatyni	212
3. Filipini	213
4. Bonifratrzy – „opiekunowie szaleńców”	214

5. Kamilianie	218
6. Siostry miłosierdzia – szarytki	219
7. Inne kongregacje i bractwa charytatywne	220
8. Rzym centrum miłosierdzia	225
XVII. WIELKIE ZAMKNIĘCIE	227
1. Ubodzy włączeni w politykę państwa	227
2. Papiestwo wobec ubogich	230
3. Angielskie domy pracy – <i>Bridewell</i> i <i>workhouses</i>	231
4. Domy poprawcze i domy pracy w Niderlandach i Niemczech	233
5. Szpitale generalne we Francji	234
6. Więzienia czy miłosierdzie?	236
7. Centralizacja opieki	238
XVIII. W DRODZE DO FILANTROPII	241
1. „Święci ubogich” – obrońcy ubóstwa i miłosierdzia	241
2. Czy potrzebne są zakony?	243
3. Praca jako remedium na ubóstwo	245
4. Miłosierdzie a idea filantropii	246
XIX. POCZĄTEK OPIEKI SPOŁECZNEJ	249
1. Szpitale oświeceniowe i ich pensjonariusze	249
2. Od hospicjum do lecznicy – sekularyzacja szpitali	250
3. Szpitale specjalistyczne	254

Część druga

POLSKA

I. SZPITALNICTWO ŚREDNIOWIECZNE	259
1. Szpitale zakonów mniszych	259
2. Szpitale zakonów kanonickich	260
3. Szpitale zakonów rycerskich	263
4. Charytatywna działalność zakonów żeńskich	265
5. Prepozytury szpitalne	267
II. SZPITALNICTWO W XVI-XVIII WIEKU	273
1. Zakony męskie	273
Starego typu	273
Nowożytne	275
2. Zakony żeńskie	279
Starego typu	279

Nowożytne	279
2. Szpitale parafialne	283
III. PRZEZNACZENIE SZPITALI	287
1. Szpitale ogólne i przytułki	287
2. Izolatoria i infirmerie	288
3. Szpitale dla dzieci i młodzieży szkolnej	289
4. Szpitale dla kobiet i hospicja dla pielgrzymów	290
5. Szpitale stanowe i zawodowe	291
6. Domy pracy i szpitale generalne	293
7. Szpitale w koncepcji oświeceniowej	294
IV. BRACTWA CHARYTATYWNE	297
1. Bractwa szpitalne i bractwa ubogich	297
2. Bractwa miłosierdzia	298
3. Inne bractwa charytatywne	300
V. ŚWIECKIE STOWARZYSZENIA OPIEKUŃCZE	303
1. Opieka w cechach	303
2. Banki pobożne i kasy zapomogowe	304
3. Fundacje stypendialne	305
4. Opieka nad dziewczętami	307
5. Jałmużna	308
Prywatna	308
Instytucjonalna	311
VI. OPIEKA W MNIEJSZOŚCIACH RELIGIJNYCH	313
1. U protestantów	313
Luteranie	313
Kalwini	315
Arianie i bracia czescy	317
2. W Kościele wschodnim – prawosławnym i unickim	317
3. U Żydów	320
BIBLIOGRAFIA	323
SUMMARY	335
POSŁOWIE	337
INDEKS TOPOGRAFICZNY	345
INDEKS OSOBOWY	351